

ГЕОЛОГО-ГЕОГРАФСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА РЕГИОНАЛНА И ПОЛИТИЧЕСКА ГЕОГРАФИЯ

Автореферат

на дисертация за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“
по професионално направление 4.4. Науки за Земята,
научна специалност География на страните – регионална и политическа
география

НА ТЕМА:

**ГРЪЦКАТА КУЛТУРНА ИДЕНТИЧНОСТ И ИНТЕГРАЦИОННОТО
ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ БАЛКАНИТЕ И ИЗТОЧНОТО
СРЕДИЗЕМНОМОРИЕ**

Докторант:
Михаела Донкова

Научен ръководител:
доц. д-р Николай Попов

София, 2021

СЪДЪРЖАНИЕ

УВОД

ПЪРВА ГЛАВА. КУЛТУРА, ЕЗИК, ПРОСТРАНСТВО

1.1. Цивилизация, общество и култура. Понятие за културна идентичност

1.2. Езикът и вярата като основни елементи на културата и културната идентичност

1.3. Пространствени измерения на културата. Теоретична същност на културната география

ВТОРА ГЛАВА. ГРЪЦКАТА КУЛТУРНА ИДЕНТИЧНОСТ

2.1. Формиране, специфика и особености на гръцкото културно-цивилизационно пространство

2.1.1. Древна Гърция и зараждането на европейската цивилизация

2.1.2. Приносът на Византия за утвърждаване на православието

2.1.3. Териториален обхват на гръцкото културно и политическо пространство

2.2. Място и значение на Кипър в гръцкото културно пространство

2.2.1. Кипърският национален въпрос – геокултурни и геополитически аспекти

2.2.2. Ролята на източноправославната вяра и образованието за културната идентичност на Кипър

ТРЕТА ГЛАВА. БЪЛГАРИЯ, ГЪРЦИЯ И КИПЪР – КУЛТУРНО И ИНТЕГРАЦИОННО ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ

3.1. Лингвистични влияния между българския и гръцкия език

3.2. Пространствени отношения между България и Гърция

3.2.1. Елинската колонизация по българското черноморско крайбрежие. Егейска Македония и Беломорска Тракия

3.2.2. Дипломация и трансграничното сътрудничество

3.3. Интеграционни процеси между България и Кипър

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

ЛИТЕРАТУРА

ПРИЛОЖЕНИЕ

ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Настоящият дисертационен труд изследва нематериалните форми на проява в геоисторически план на гръцката културна идентичност и интеграционното взаимодействие между Балканите, конкретно Гърция и България, и Източното Средиземноморие с насока Кипър. В него се поставят въпросите за формирането и същността на тази идентичност, чрез разкриване значението на езика и християнската вяра, като основни културни елементи в гръцкото културно-географско пространство, част от което е и държавата Кипър.

Актуалност на темата

В географски контекст настоящият труд изследва стремежа за обогатяване и постоянно допълване на гръцката културна идентичност. Значимостта в разбирането ѝ наблюдаваме през призмата на географската мисъл, с обусловен пространствен обхват – Балканите (Балканския полуостров) и Източно Средиземноморие, където е разположен остров Кипър.

Несъмнено, актуалността на изследваната тематика се доказва и от дефиницията за България като балканска страна, общата граница с Гърция и непосредствената близост до Източното Средиземноморие. Оттук произтича и ползата за нашето общество и наука.

Актуалността на темата се определя още от развитието на съвременните общества, при които основен акцент е идентичността, по-конкретно културната идентичност.

Гръцката културна идентичност оказва съществено влияние върху историческата съдба на остров Кипър и съвременната държава Република Кипър. Кипър и кипърският национален въпрос, разгледан през призмата на

културата и геополитиката, е и фокусът на дисертационното изследване. С други думи, Кипър се явява естествен модел и център на изследване на гръцката културна идентичност, респ. на интеграционното взаимодействие между Балканите и Източното Средиземноморие. В този смисъл, с помощта на представен модел за идентичност на „аз-а“ от лингвистиката и философията на езика, се предлага потенциално решение на кипърския проблем.

Обект и предмет на изследване

Обектът на изследване е влиянието на гръцката културна идентичност в Гърция и Кипър, като основен културно-пространствен елемент на интеграционното взаимодействие между Балканите и Източното Средиземноморие.

Предметът на изследване, от една страна, е географското взаимодействие между континентална Гърция и Балканите, а от друга – пространствените връзки между гръцките острови и Кипър с Източното Средиземноморие, посредством езика и християнската вяра, в качеството им на културни феномени. Тези взаимодействия възпрепятстват или подпомагат разпространението на идеи, нововъведения и други в пространствено отдалечени или близки територии. Всичко това, чрез влиянието на гръцката културна идентичност определя интеграционното взаимодействие между южните части на Балканския полуостров и Източното Средиземноморие.

Цел и задачи на изследване

Целта на изследването е да се разкрият спецификата и особеностите на съставните компоненти на гръцката културна идентичност, като се моделира и проектира специфичен културен пласт чрез езика и източноправославната вяра в пространството, свързващо Балканите и Източното Средиземноморие.

Изясняването на подобен теоретичен модел следва да се реализира чрез културно-исторически осъществили се пространствени взаимодействия и взаимни влияния. Акцентът се поставя върху дифузното разпространение (т.е. от области с по-висока концентрация, в случая на културни елементи, към области с по-ниска такава) на гръцката културна идентичност на Балканския полуостров (напр. елинската колонизация по българското черноморско крайбрежие) и източната част на Средиземно море, преди всичко остров Кипър. Културният обмен между Гърция и Кипър, близостта в геопропространствено отношение и сходствата в историческото развитие на двете държави определя съответната близост на двата народа като генотип, манталитет, начин на мислене и т.н.

Така дефинираната цел определя изпълнението на следните по-важни задачи на изследване:

- да се изясни съдържателната същност на възприетите като ключови понятия: цивилизация, общество, култура и идентичност;
- да се разкрият взаимовръзките между конкретно географско пространство и някои основни културни елементи – език, християнство и др.;
- да се направи теоретична обосновка на културната география като съставна част от географската наука и по-конкретно обществената география, като се навлезе в сравнително неизследвана насока –

изясняване на регионален етно-религиозен проблем чрез методите и подходите на културната география, а именно кипърския проблем;

- да се определи териториалния обхват на гръцката културна идентичност на Балканите и Източното Средиземноморие, респ. гръцкото културно-цивилизационно пространство;
- да се открие мястото и значението на Кипър в гръцкия свят с акцент върху зараждането и еволюцията в разбирането и съвременното състояние на кипърския национален въпрос;
- да се разгледат влиянието на гръцката култура, цивилизация и държава върху пространствено-историческото развитие на България и взаимоотношенията между нашата страна, Гърция и Кипър.

По своята теоретико-методологична същност изследването е в областта на културната география. Поради тази причина в неговата основа са някои основни културни елементи, специфични за нея, особено езика, респ. гръцкия език и религията, конкретно източноправославната вяра. Затова, наред с дипломатическите отношения на България с Гърция и Кипър – тема в областта на политическата география и геополитиката, анализът включва разпространението в страната ни на гръцки културни организации и изграждането на образователни институции (университети, училища и др.), в които се изучават гръцки език, литература, история и култура. Проведено е и изследване за определяне на гръцкия лексикален състав в българския език, както и сравнение между основните висши учебни заведения в трите страни – Софийския университет (в България), Аристотелския университет в Солун (Гърция) и Кипърския университет в Никозия (Кипър).

В структурно отношение моделът на изследване включва три основни части (глави). Първата част разглежда взаимовръзката между пространството и културата в теоретичен аспект, поради което има по-абстрактен характер. Втората част се фокусира върху гръцката културна

идентичност на Балканите и Източното Средиземноморие. В основата на третата част е пространственото взаимодействие на България с Гърция и Кипър. Стремешът, като заключение, е да се изгради комплексна представа за същността, спецификата и особеностите на гръцката културна идентичност и формите на нейното интеграционно взаимодействие на Балканите и Източното Средиземноморие.

Методология на изследването

Приложените методи на изследване в настоящия труд, могат да бъдат поделени на географски и общонаучни. Към основните географски методи се отнасят описателният метод, сравнителният метод (методът на географската аналогия), аналитичният метод, методът на географския анализ и синтез, картографският и статистико-математическият метод. Използвани са и редица методи от други научни направления – история, философия, културология. По-важни сред тях са хронологичният и диалектическият метод, абстрактният метод (методът на абстракция), историческият (хронологичният) метод, методът на периодизация, историческият генетичен метод и методът на конкретизма. Въз основа формулирането на общовалидни научни принципи, силно застъпен в изследването, особено в теоретичната част, е философският метод.

В контекста на интердисциплинарния синтез, какъвто е и характерът на изследването, ясно подчертана е връзката между географията, историята, културата, философията, лингвистиката и в много по-малка степен – тази с политологията и икономиката.

Информационното обезпечаване на научното изследване е постигнато посредством специализирана научна литература на български, английски и гръцки език.

Апробация

По темата на дисертацията има три научни публикации – два изнесени доклада на конференции и една публикувана статия. Предварителната защита е проведена на разширен катедрен съвет на катедра „Регионална и политическа география“ на ГГФ на СУ „Св. Кл. Охридски“.

Структура на дисертационния труд

Дисертационният труд се състои от Увод, три основни глави и Заключение с общ обем 258 стандартни страници, Литература, 25 фигури, 12 таблици и Приложение.

СЪДЪРЖАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

УВОД

В Увода последователно са формулирани и изяснени актуалността на темата, обектът, предметът, целта, задачите и методологията на изследването.

ПЪРВА ГЛАВА. КУЛТУРА, ЕЗИК, ПРОСТРАНСТВО

1.1. Цивилизация, общество и култура. Понятие за културна идентичност

За да се оформи една цивилизация е необходим събирателен елемент на възможни културни традиции от предишни времена, както и доказали се културни традиции в настоящи времена. Богатството на този елемент изисква натрупването на различни култури в определен период от време. Нужна е качествена времева оценка на тяхното естествено различие. Пътят на цивилизацията е пътят на развитието на човешкото общество. Много автори във времето копнеят да открият този път и това е част от културата на човечеството. В края на ХХ в. има изключителен подем към интереса на съществуването на човечеството и неговото изследване.

Един от водещите в света философи на съвременната култура в това време – Клод-Леви Строс, изследва множество факти в различни сфери на цивилизацията. Като социални институции, изкуство, религия, позволяващи лесно откриване на подобие – възниква въпросът: дали човешките общества не се определят в техните взаимоотношения чрез някакъв оптимум различие отвъд, който не биха могли да продължат, но и под който

не биха могли да преминат безпрепятствено? Този опит на различие варира (Строс, 1997).

Същият автор коментира, че за да се разбере в каква степен човешките култури се различават помежду си, дали тези различия намаляват, противостоят си или се конкурират при формирането на хармонично цяло, необходимо е най-напред да се опитаме да ги опишем.

Големите декларации за правата на човека имат и силата, а и слабостта да обявяват идеал. Те твърде често замъгляват факта, че човек не реализира своята същност сред абстрактно човечество, а в традиционни култури.

„С изключително внимание трябва да погледнем на общата история на обществото. Тя разкрива, че то зависи от въздействието на сили, които не са национални, а произлизат от по-широки причини, които въздействат върху всяка една от частите и не са разбираеми в частичните си въздействия, ако не се погледне върху цялостното им въздействие над обществото. За да разберем частите, трябва първо да насочим вниманието си към цялото, защото това цяло е сфера за изследване, разбираема сама по себе си. Но кои са тези цялости, които образуват разбираеми сфери на изследване и как да разберем пространствените и времеви граници на тези цялости?“, пише Строс (1997).

Друг голям архитект на мисълта на историческата философия – Арнълд Тойнби, в неговото „Изследване на историята“ (2001) отделя като особено важна ролята на обществото, което ние наричаме „западен свят“.

Интересно е да се отбележи, че ако направим разрез за 775 г., ще видим, че броят и характерът на обществата на световната карта са почти същите, както в началото на ХХІ в. (Тойнби, 2001).

Понятният обект на историческото изследване на Тойнби не е националната държава, нито човечеството като цяло, а определени групи, които наричаме общество.

Арместо (2004) прави анализ на човешкото общество като понятие за цивилизация. Така той изтъква, че както става с повечето термини, създадени в очакване на радушен прием, като „демокрация“, „равенство“, „свобода“ и „мир“, и с думата „цивилизация“ доста е злоупотребявано. Разбира се, че тя е тип общество.

Тойнби (2001) приписва на цивилизацията качеството „напредък към святост“. От своя страна, Арместо (2004) предлага понятието „процес“.

Бихме могли да дефинираме понятието „цивилизация“ в контекста на всички науки за човека, включително историята. Бродел разглежда понятието от гледна точка на географията, социологията, икономиката и колективната психология. Цивилизациите (независимо от техния обхват) винаги могат да се локализируют върху карта (Бронщайн, Фан, 2008).

Следвайки пътя на Тойнби, Шпенглер, Кант и Бронщайн стигаме до една важна изходна точка на откриване принципа на обществото – т.е. неговата философия, изразена като „логос“ (Канавров, 2011).

През Античността, Средновековието, Ренесанса и Новото време, логосът се изгражда и разпростира постепенно и неотклонно като систематична метафизика на познанието на базата и по силата на принципа за тъждеството на мислене и битие. Както уточнява Спиноза, „редът и връзките на идеите е същата, както и редът и връзката на нещата“ (Канавров, 2011).

Изследвайки философията на човека, Бронщайн и Фан (2008) вмъкват наследствеността като фактор, обясняващ човешката природа и идентичност.

Еволюирането на човешките идентичности в най-общ план са семейната или груповата идентичност, следва родовата и племенната, етносът с езика, религията и колективната памет и накрая следва националната със значението за нацията. В анализа за разбирането за идентичност, авторът подчертава че етносът може би се оказва най-

устойчивата човешка идентификация, преодоляла сриването на империи, многонационални държави, икономически и политически системи и съюзи (Бърдаров, 2012).

Съвпадат ли понятията „култура“ и „етнос“ или дори „суперетнос“? Обикновено не, с изключение на частните случаи, които потвърждават правилото. Най-ясно това се вижда от най-простия и общоизвестен пример – Елада (Гумилъв, 2007).

По този начин, като изучаваме историята на културата, виждаме непрекъснатата линия на традицията, която постоянно прехвърля етническите граници. Защото културата е дело на човешките ръце, а в нашия свят няма човек без етнос (Гумилъв, 2007).

Но когато човекът се идентифицира с определена социална култура, без значение дали това е класа, етнос или нация, той трудно остава безпристрастен и обективен, но най-често усеща привързаност, любов или удовлетворение/неудовлетворение от обекта на неговата идентификация (Петкова, 2013).

Светът е Божие творение. Гъркът познава Космоса като нещо съвършено и подредено, разумно и закономерно, вечно съществуващо. Нищо друго не е от значение за него. Познанието е като следване на Божията промисъл в мисленето (Ясперс, 2012).

Така за първи път в човешката история, в рамките на деспотско и тиранично управление, се създава една общочовешка космосистема. На тази база цяло едно общество следва общи правила – свобода и основни обществени закони (Κοντογιώργης, 2006).

Κοντογιώργης (2006) подчертава факта, че след като се наследява римския начин на управление и малко по-късно и християнството, като религия, основна база и твърдина на гръцкото самосъзнание и идентичност се явява езикът и обучението върху езика, като се рамкира начина, по който ще се развиват занапред обществените отношения.

1.2. Езикът и вярата като основни елементи на културата и културната идентичност

Езикът и вярата, като основни елементи на културата, се доказват необратимо в живота на човечеството. Нашият интерес към него е в основата на настоящия труд.

Хераклит се стреми да изпълни поне две фундаментални задачи: първо, да даде отговор на въпроса за „първичното начало“ на видимия свят, поставен от милетците, но получил различни отговори; второ, да обясни диалектически наличието на явни противоположности в заобикалящия ни свят, каквито са „единицата“, „множеството“, „разумът“ и „предметите“ (Пеев, 2012).

Съществуват три типични решения на въпроса за взаимоотношението между знанието и вярата. И въпреки различията между тях, знанието и вярата съвпадат с това, че еднакво признават коренната противоположност помежду им и не търсят обща подоснова в дълбините (Бердяев, 1996).

Философският анализ на природата на вярата и природата на знанието изисква отново преразглеждане. Според класическото определение на вярата, то е ценно и в религиозно, и в научно отношение (Бердяев, 1996).

Съединението на християнската Църква с езическата държава е исторически и провиденциално неизбежно. Свободата и необходимостта, благодатта и законът се преплитат в историческа действителност. По такъв начин християнството преминава в големия път на историята – пътят на страдащата истина (Бердяев, 1996).

След многобройните теоретични спорове се задава нова насока на развитие за формирането на понятието за езика. След Фердинанд дьо Сосюр и „Курс по общо езикознание“ (1916) езиковедите осъзнават задачата, която са призвани да изпълнят: да изучат и да опишат чрез адекватна техника съвременната езикова действителност (Бенвенист, 1993).

Над класите, над групите и обособените дейности властва спояваща сила, която създава общност от съвкупността от личности и която създава самата възможност за производство и за колективно съществуване. Тази сила е езикът и единствено езикът. От тук следват и две свързани позиции: езикът тълкува обществото и второ, езикът съдържа обществото. Нищо не може да се схване, ако не е сведено до езика. Езикът заобикаля отвсякъде обществото и го съдържа в своя понятиен апарат, той описва контурите на обществото, като постановява това, което би могло да се нарече социална семантика (Бенвенист, 1993).

Корнажева (2009) изтъква, че „т.нар. „езиков завой” в хуманитарните и социалните науки след втората половина на ХХ в. е свързан с осмислянето на огромния потенциал на езика като ключ за откриване и обясняване на обществени факти и процеси, като реалия за разбиране на света и мястото на човека и човешките общности в него. „Езиковият завой”, всъщност, е част от ускоряващата се обществена динамика на модерността.

Понятието идентичност (identitie) възниква към края на XVI в. Още тогава в него е вложена представата за състоянието да бъдеш същия/та/то, като субстанция, състав, природа, свойства, да бъдеш единствен и съответно различен от друг/друга/друго. Модел на Просвещението за идентичността като инструментален проект на „Аз-а” за самия себе си = Мисля, следователно съществувам, доминира в Европа до края на XVIII в. (Корнажева, 2009).

Дългото историческо съжителство в рамките на географско-икономическото и политическото пространство на Балканския полуостров е довело до комплекс от специфични процеси между езиците. Неслучайно историческите езикови субстрати, присъствието и оказаното влияние от класически книжовни езици, езиковата конвергенция и дивергенция са формирали своеобразен балкански „Вавилон”, който поражда постоянен

изследователски интерес, в чийто периметър е и научната проблематика на Балканския езиков съюз (Мутафова, Иванова, 2009).

В своя социолингвистичен анализ Иванова (2008) говори за „Балкански Вавилон“ и отбелязва, че в цялата известна обширна литература, която разглежда въпросите на етническия произход и приемственост, като аксиома се приема становището, че езикът е един от най-важните, ако не и най-важният етноконсолидиращ признак на идентичността.

1.3. Пространствени измерения на културата. Теоретична същност на културната география

Възникването или решаването на определено спорни въпроси (териториални, етнически, политически или икономически) между съседните държави е най-прякото отражение на измененията, които настъпват в геополитическото положение (Карастоянов и др. 2011).

Както твърди Елщайн (1978), предмет на географската наука става самото пространство с цялата съвкупност от взаимодействащи помежду си отношения. Това, обаче, води до превръщането на географията в наука на всички науки (Дерменджиев, 2017, *фиг. 1*).

Фигура 1. Блоков поглед към структурата на географската наука

Източник: Дерменджиев, Ат., 2017

За Дерменджиев (2017) пространството, като възприятие и идентичност, представлява комплекс от материалния свят и нематериалността на социалните отношения, културата и езика. То се формира въз основа на идентичността на индивидуалното самосъзнание (фиг. 2).

Фигура 2. Параметри на пространството

Източник: Дерменджиев, Ат., 2017

Културната география се занимава с изучаване на многобройните аспекти на културата в планетарен мащаб (Дерменджиев, 2017).

Същият автор се основава на антрополога Fabian (2007), като център на внимание в неговите изследвания е проблема с езика (фиг. 3).

Фигура 3. Предмет на изследване на културната география

Източник: Дерменджиев, Ат., 2017

Данилевски счита, че в основата на всяка цивилизация стои изходна духовна предпоставка, някаква идея, около която се обособяват духовните системи (Карастоянов и др. 2011).

Данилевски смята, че цивилизацията е жив организъм, възникващ и развиващ се в пространството, който се подчинява на няколко закона. За него е особено важно, че в света не може да има обособени, привилегирани културно-исторически типове, доколкото нито една цивилизация не може да създаде „окончателна“, универсална форма на обществено устройство. Според Данилевски политическата раздробеност в средата на един и същи исторически тип има вредна страна, състояща се в това, че неговата политическа сила намалява, а с това и възможностите за успешно противопоставяне на външното насилие (Карастоянов и др. 2011).

В света очевидно няма единно схващане за обхвата на културната география, но все повече географи преосмислят обекта на своите традиционни изследвания през призмите на културите (Михова, 2004).

Бъчваров (2014) отбелязва, че вследствие от ритеровия антропоцентризъм е подчертаването на историческия фактор в географските изследвания.

Бъчваров (2004) счита също, че е необходим културен прочит на изучаваните географски изследвания. Културата прониква и „оцветява“ ценностно всички аспекти на материалния и духовния живот на обществото и личността, оттам тя подлежи на географски анализ и интерпретация.

Попов (2016) отбелязва, че под влияние на глобализацията и регионализацията на географското пространство – процеси, в които културният фактор има определящо значение, в края на XX и началото на XXI в. този подход придобива все по-важно значение в географските изследвания.

Последващ значим подход в географията е формулирането на културно-цивилизационния подход (Русев, 2008).

Ако културата се възприеме като дейност – духовна и материална, то тя е пряко обусловена от средата, в която възниква и се развива. Между отделните балкански културни (цивилизационни) форми има близост, но и специфики (Дерменджиева и др., 2008).

Възраждането на културната география става неминуемо с развитието на модерната лингвистика, преосмислила някои схващания, наследени от XIX в., според които езиците се възприемат като своеобразни фасетки на един универсален „метаезик“, като варианти на една единствена система. Тази представа, възприета с лекота от неолингвистите, ги води към подценяване на културните различия, без да имат солидни основания за това. Понастоящем лингвистиката преоценява ролята на езика в генезиса на мисловните, културните и етническите структури. Езиковата общност е една от формите и вероятно най-важната форма на общност (Бретон, 2003).

Нито една наука за човека няма да може да отбегне разсъжденията върху собствения ѝ предмет и мястото ѝ в една обща наука за културата, тъй като човек се ражда не сред природата, а сред културата (Бенвенист, 1993).

В обобщение – размишленията ни за географията насочват вниманието ни към културата като неин „плод“. Културата е даденост и тя е връзката между човека и природата. Така, в системата на науките, географията се издига като основополагаща наука. С помощта на философското, философско-географското и теологическото мислене, в човека и в пространството, в което той живее, разкриваме културата и езика като физична и метафизична даденост за съществуването им.

ВТОРА ГЛАВА. ГРЪЦКАТА КУЛТУРНА ИДЕНТИЧНОСТ

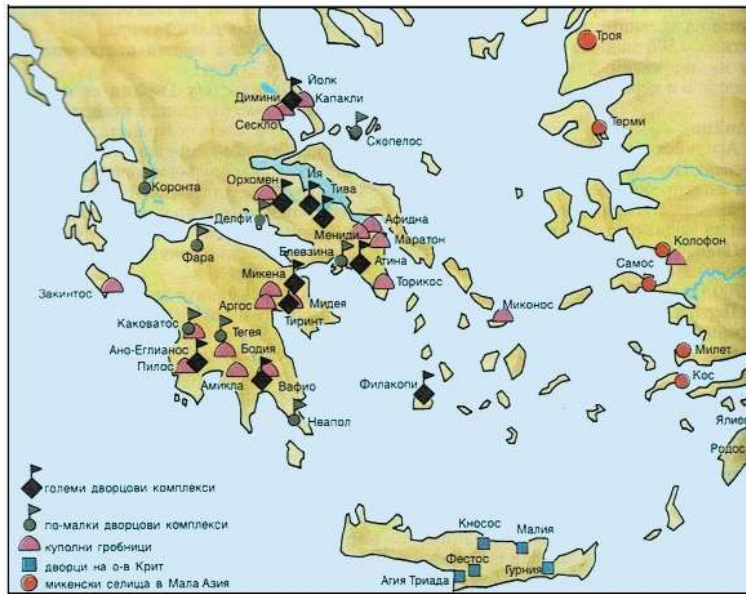
2.1. Формиране, специфика и особености на гръцкото културно-цивилизационно пространство

2.1.1. Древна Гърция и зараждането на европейската цивилизация

Попов (2015) отбелязва, че древната гръцка история и култура се развиват в източната половина на Средиземно море и по-точно в южната част на Балканския полуостров, по островите на Егея, по западното крайбрежие на Черно море и в крайбрежните области на Южна Италия и на остров Сицилия.

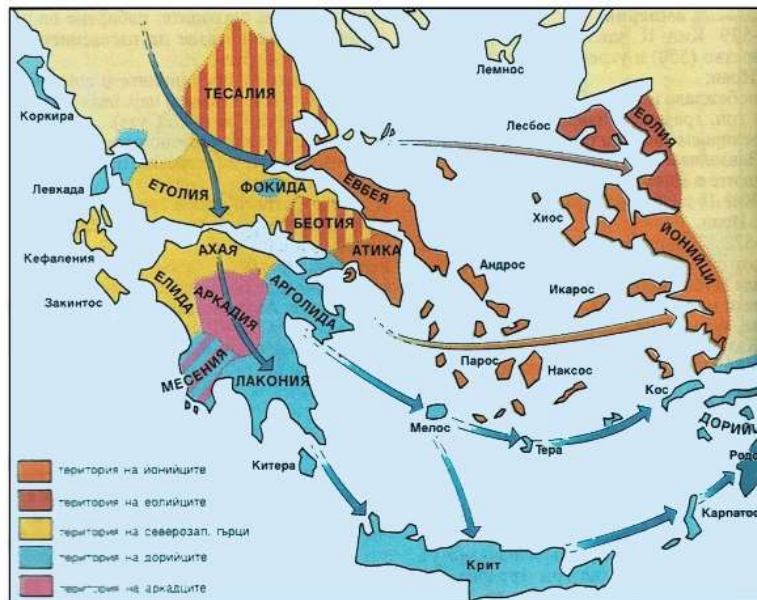
Същият автор отбелязва, че най-общо древната гръцка история се разделя на пет периода: III – II хил. пр.н.е. (Критско-Микенска Гърция), XI – IX в. пр.н.е. (Омирова Гърция), VIII – VI в. пр.н.е. (Архаична Гърция), V – IV в. пр.н.е. (Класическа Гърция), IV – средата на I в. пр.н.е. (елинистичен период на Гърция), I в. пр.н.е. – III в. (Гърция под римска власт). Така Гърция заема кръстопътно положение между Изтока и Запада – с море, което я свързва с разположените в близко съседство източни и южни общества, което се докосва до центрове на забележителни култури и цивилизации. (*фиг. 4, 5*).

Фигура 4. Критско-Микенската епоха

Източник: Киндер, Х., В. Хилгеман, 1999

Фигура 5. Заселването на гръцки племена на Балканския полуостров и Източното Средиземноморие

Източник: Киндер, Х., В. Хилгеман, 1999

За развитието на културата и начина на живот черпим информация най-вече от разкритите глинени плочки, съставлящи групата от линейно писмо Б на гръцки (ахейски) диалект (Попов, 2015).

Поради изключителната разпокъсаност на гръцкия език, във времето се налагат две основни форми – източна, която днес е част от съвременния гръцки език, защото се приема от Атина в края на V в. пр.н.е., и западна, от която произлизат латинската и повечето азбуки на новите времена (Попов, 2015).

С течение на времето настъпват дълбоки социално-икономически и политически изменения, които спомагат за развитието на нов момент в историята на елините, а именно колонизацията. (Попов, 2015).

Разширява се преди всичко кръгзорът на елините. Далечните пътувания, новите краища, чуждите морета, всичко това ги заставя да увековечат новите си познания географски, да положат началото на космографията и астрономията. Природата, светът и човекът се превръщат в обект на размишления. Така се създава и предпоставка за развитие и на полисите (Попов, 2015).

Необходимостта от връщане към Гърция е винаги присъстваща в европейските очертания, но тази необходимост е различна в различните епохи. Октавиан Август си е представял целите на Римската империя в термини от гръцкия културен кръг (Нинова, 1955).

Гръцките идеали са историческото единение на гръко-римската цивилизация. Светът, започващ с гърците, светът в който културният идеал за първи път бива установен като формативен принцип (Нинова, 1955).

Основната позиция на елинизма в историята на образованието е подвластна на един цялостен идеал – възглед за Логоса, оформящ и в живота, и в изкуството, и в тяхното философско осмисляне на универсума (Нинова, 1955).

Общата задача на основното образование в Античността е да дава хомогенна степен на своето общество. По този начин регулира възможностите за общуване, тъй като главната характеристика на античното общество е неговата социалност – то е съвкупността от свободни хора, т.е.

от отделни индивиди. Днес гръцката система за висше образование, така както е построена от софистите, доминира в целия цивилизован свят (Нинова, 1955).

2.1.2. Приносът на Византия за утвърждаване на православието

Бек (2017) разсъждава върху проблема, какво характеризира елинизма в неговото изходно положение? Невероятното разширяване на мирогледа, вследствие на завоевателните походи на Александър Велики, които запокитват гръците сред чужди народи и култури, е в състояние да се превърне в елинистки свят, т.е. в такъв, който е изцяло определян от гръците, само защото последните, въпреки сблъсъците, не се отказват от самосъзнанието си за собствена неповторимост. Те никога не забравят дълга си, да реализират образа на гръцкия човек и на съществуващото в неговите представи арете (αρετή), т.е. моралните му достойнства.

Според Оболенски (2001) центърът и периферията на византийската общност са свързани помежду си чрез артериите за общуване и търговия. Византийската империя, през по-голямата част от историята си, е морска сила, наследила търговските отношения от дълбока древност, свързвали Средиземноморието с континентална Европа.

Ангелов (2009) счита, че християнската вяра, като специфично светоразбиране и светоусещане, несъмнено е най-осезаемото и определящо духовно явление в живота на византийското общество. Чувства се навред нейното присъствие – във всекидневния бит, в семейството, в образователната система, в политическата и държавна идеология, в правните норми, в цялостния облик на културата. Християнството, така както го виждаме в ролята му на господстващо мировъзрение във Византия, е свързано с една институция – Църквата, със своя организация и култ, с многобройни свещенослужители, които внушават в съзнанието на хората

религиозните истини, бдящи за чистотата на вярата. Християнство и Църква са две неразривно съчетани дадености на византийското общество.

2.1.3. Териториален обхват на гръцкото културно и политическо пространство

След като през 1830 г. гърците успяват да възстановят своята държавност от близо четири века под османско владичество, както подчертава и Константинова (2008), гръцката държава се възприема от гърците като първа крачка към едно бляскаво и величаво бъдеще.

Гръцкото образование, спомогнало за разпространението на идеите на Просвещението в региона, през втората половина на XIX в. постепенно се превръща в инструмент за налагане на гръцката национална идеология (*фиг. 6*).

Фигура 6. Териториален обхват на Гърция по време на Освобождението от османско владичество (1830 г.)

Източник: Киндер, Х., В. Хилгеман, 1999

На първо място гръцкото кралство е принудено да се съобразява с интересите на големите европейски държави. Влияние за определяне на насоките на гръцката балканска политика има и променената ситуация в

Югоизточна Европа след Източната криза от 1875–1878 г. Претенциите на Атина се сблъскват пряко с тези на София и Белград (Константинова, 2008).

От освобождението си Гърция осъзнава ролята на Великите сили и тяхното решение, че могат да определят съдбата на всички балкански народи, включително и нейната. Папаригопулос оформя създаването на цялостна концепция за гръцката история, основаваща се на идеята за единството и неизменността на гръцката нация. За Папаригопулос приносът на Византия за гръцката история е много важен, защото тя е обединила политически гръцкия свят. Той въвежда в широка употреба понятието „ελληνισμός“ – в буквален превод „елинизъм“, поради асоциирането с определен период в развитието на античния свят (Константинова, 2008).

В първите десетилетия след освобождението на Гърция от Османската империя се наблюдават две очертаващи се противоречащи тенденции на културното мислене сред гръцката интелигенция и народ. Живеещи векове по един особен двупосочен модел, а именно покорство на империята и византийското господстващо наследство в лицето на запазената гръцка Цариградска патриаршия, Гърция търси правилния път за своето бъдеще. Бавно, но сигурно, новото и старото се развиват неизбежно в тази посока (Данова, Христакудис, 2003).

В началото на века се появява и едно влиятелно течение, представено от някои изтъкнати интелектуалци и литератори, като К. Паламас, което се опитва да се противопостави на „мегалоидеализма“ (Данова, Христакудис, 2003).

Днес, елинизмът за Гърция и Кипър, според Μαραθεύτη (2021), има нова насока на развитие, нов начин на осмисляне на историческото разбиране за елинизъм. Μαραθεύτη (2021) твърди, че елинизмът отминава, като призовава той да се разбира като добродетел на духа, на доброто образование и даване на творчески принос в развитието на света.

Данова, Христакудис (2003) обобщават, че когато се пристъпва към разбирането на елинизма, независимо кой от тях – първия или класическия, втория, елинизма на Александър Велики, третия или византийския, и се търси тяхната връзка с това явление, което съвременната наука нарича нов елинизъм, не може да не направи впечатление преди всичко „забележителната продължителност на гръцкия език“; феномен, който не без основание дава живот на израза – както сред гърците, така и сред чужденците – „непрекъснато присъствие на Гърция“.

2.2. Място и значение на Кипър в гръцкото културно пространство

2.2.1. Кипърският национален въпрос – геокултурни и геополитически аспекти

Според Хаков (2000) значението на Гърция за Кипър е подчертано, поради неизменната историческа нишка. Също така и значението на Турция за Кипър има своето място в историческия ход. След процесите на получаване на свобода на балканските народи от Османската империя, самата тя претърпява значими промени. След Първата световна война (1914–1918) Османската империя ще престане да съществува и на нейно място ще се появи Турция.

Анексираният от Великобритания в началото на Първата световна война остров Кипър остава под нейно владение, като за турското население на острова се признава правото в течение на две години да получи турско поданство и при желание да се изсели в Турция. Решаването на спорния въпрос за гръцката патриаршия и новия патриарх показва, че благоразумието започва да надделява в турско-гръцките отношения (Хаков, 2000).

„Разположен на място, където се пресичат морските коридори на света, островът привлича интереса на всяка морска сила, чиито линии на живота се простират отвъд неприветливия и враждуващ Изток. Генуа, Рим, Венеция, Турция, Египет, Финикия – при всяка историческа превратност Кипър е бил раждан от морето и обичан от морето“, пише Дърел (2019).

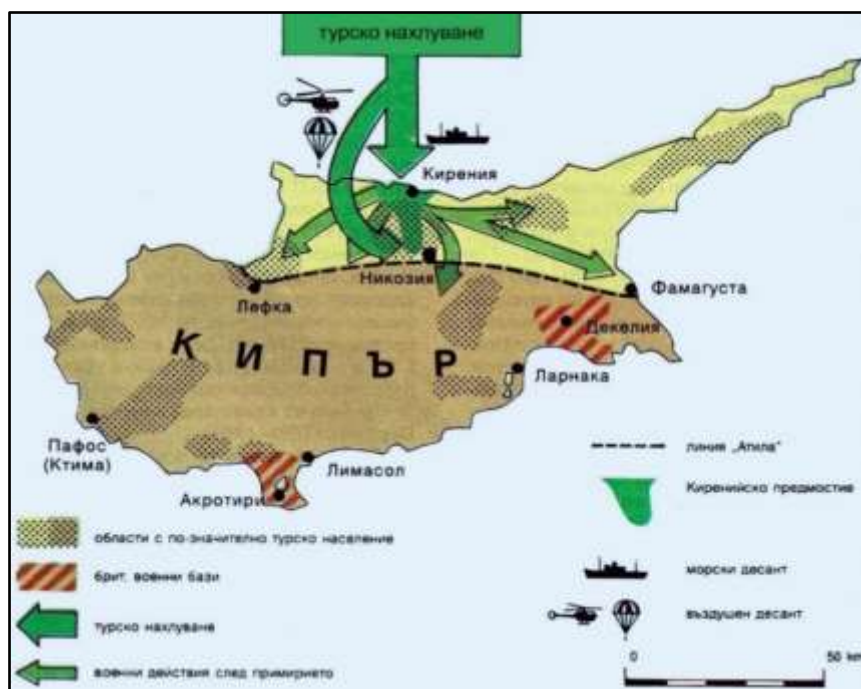
Дълги години част от Кипър е под турска военна окупация, в резултат от турското нашествие от 1974 г. Преговори за разрешаване на кипърския проблем под егидата на ООН се водят от 1975 г., въз основа на резолюциите на Съвета за сигурност и на двете споразумения на високо ниво. Целта е създаването на независима, двузонална, двуобщностна федерация с едно централно правителство и с такива власти, че да се гарантира единството на страната (Посолство на Кипър в България).

Периодът на Студената война между 1945 и 1990 г. оказва съществена роля върху турската външна политика. Според Давутоглу (2015) тогава се прави опит за хармонизиране на зададените параметри с политиките спрямо пряко засягащите ги кризисни огнища. Турция не предприема никакви външнополитически инициативи извън собствения си регион, освен по ангажимент към коалиционни задължения. В случая, ситуацията в Кипър Турция оценява като деликатна – предизвиква вътрешноблокови сътресения на американското ембарго, а дипломатическата конфронтация с Гърция, от друга страна, довежда до установяване на желаното статукво.

Последиците от това нашествие, военната окупация и насилственото разделение на острова, нарушаването на човешките права, масовото заселване на окупираните територии, присвояването на имущество, разрушаването на културното наследство и националното разделение продължават (*фиг. 7, 8, 9*). Член на ООН, а от 2004 г. и на ЕС, Кипър продължава да бъде жертва на явната международна агресия от страна на Турция, самата тя член на ООН и кандидат за присъединяване към ЕС. Положението в Кипър е в нарушение на международното право и

представлява постоянна заплаха за сигурността в региона (Посолство на Кипър в България).

Фигура 7. Дебаркирането на турски войски в Северен Кипър (1974 г.)

Източник: Киндер, Х., В. Хилгеман, 1999

Фигура 8. Фактичкото разделение на Кипър след 1983 г., „Зелената линия“ и британските военноморски бази

Източник: Божинев, Н. и др., 2011

Фигура 9. Етнически състав на населението на Кипър след независимостта от Великобритания и в края на ХХ в.

Източник: https://commons.wikimedia.org/wiki/Atlas_of_Cyprus

Въпрос, който силно вълнува не само Кипър и страните гаранти, но и ЕС и САЩ, са залежите на природен газ край кипърските брегове. Разкриването на находища на природен газ, южно от остров Кипър, поставя ново измерение към нерешения Кипърски въпрос (Чивиева, 2017).

Тъй като Кипър е на важен стратегически възел в Източното Средиземноморие, в контекста на американската външна политика САЩ се стараят да подкрепят всяка мирна резолюция, в името на това Гърция и Турция да изяснят своите противоречия и по този начин да се защитят и интересите на САЩ в тази обстановка (Adams, et al., 1968).

Ако през последните години Русия агресивно напредва по пътя към разширяване на влиянието си в бившата Съветска империя, а Турция се надига след 90-годишната си постосманска изолация, като цяло, истината е, че в момента двете евроазиатски държави имат достатъчно стратегически стимули за сътрудничество помежду си (Бхала и др., 2009).

2.2.2. Ролята на източноправославната вяра и образованието за културната идентичност на Кипър

За да се проследи стратегията и реализирането на образованието, културата и християнската вяра на Република Кипър и Република Гърция се извличат и главните насоки, заложи в основния им закон, а именно Конституцията. Ключова роля по отношение на вярата и културата на населението в Кипър има Кипърската православна църква, както в исторически контекст, така и като съвременно развитие и значение.

Християнството и най-вече неговата източно-православна традиция до голяма степен оформят културния облик на повечето балкански народи, спомагайки за формирането на християнска идентичност (Нушев, 2011).

„За да вникнем в духовните пространства на византийската култура, която черпи живителни сили от християнската вяра и духовност, е необходимо да разберем дълбочината и ценностните измерения на християнството, като универсална религия и общочовешки морал през вековете“, пише същият автор.

Въпреки превратностите на историята, повече от единадесет века кипърската църква запазва непокътната вяра и традицията на православието (Δημητρίου, 2020).

Съществен момент от развитието на Кипър е процесът на развитие на нейното образование. През 1984 г. Министерството на образованието на Република Кипър създава Дирекция за висше образование, като изиграва съществена и активна роля в развитието на политиката за висше образование на Кипър (Υπουργείο Παιδείας της Κύπρου).

Политическата ситуация в окупираните територии – „Университетите“, действащи в тази част от острова, която е под турска военна окупация от 1974 г., са „образователни институции“ и не се признават от Република Кипър. Освен това, тези „университети“ действат

съгласно т.нар. „законодателство“ на непризнатата Турска република Северен Кипър (TRNC), което, според съответните резолюции на Съвета за сигурност на ООН и международното право, е незаконно образувание, не е признато от международната общност, с единственото изключение от Турция (Υπουργείο Παιδείας της Κύπρου).

Въз основа на своето историческо развитие остров Кипър се явява минимодел на византийското общество, който споделя обща съдба на малка по площ разстояние. Враждите, които имат като представители на отделни етнически групи, тук по неволя се изоставят, защото споделят обща мъка, общ гнет и неволя. Езикът е общото, което ги сплотява и вярата, която облагородява.

Другостта е онази фаза или съставна част от себепознанието, при която Аз-ът възприема себе си посредством другия, не другия като обект или отсъстващ „той“, а като „ти“, присъстващо редом до А-за, влизащо в диалог с него. Самото съществуване на другия се определя според мястото, което му отрежда символическата система. Именно езикът и езиковата практика определят другостта, така и създаването и възприемането на символите (Тодоров, 2010).

ТРЕТА ГЛАВА. БЪЛГАРИЯ, ГЪРЦИЯ И КИПЪР – КУЛТУРНО И ИНТЕГРАЦИОННО ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ

3.1. Лингвистични влияния между българския и гръцкия език

Влиянието на гръцкия език върху славянските езици, по-специално върху българския, отдавна е забелязано. Фр. Миклошич обръща внимание върху българските глаголи на – „свам“ от гръцки произход. Освен това той посочва общи явления в морфологията и синтаксиса между български и гръцки (Байрова, 1969).

През втората половина на IX в., когато България възприема официално християнската вяра, вратите за проникване на гръцките религиозни и други термини биват широко отворени. От особено значение за влиянието на гръцкия език върху българския е появата на преводна гръцка религиозна книжнина. Така и много думи биват възприети в българския език. В началото на XI в. България попада под византийска власт за около 170 години (1018–1186). Тогава се създават още по-благоприятни условия за възприемане на думи от гръцкия език, който през този период е официален административен език (Байрова, 1969).

Байрова (1969) уточнява, че през Второто българско царство (1186–1393) превеждането от гръцки език продължава. От тази епоха, например, е Манасиевата летопис. След падането на България под османска власт, българският народ е обединен в една държавна територия с гръцкия. Създават се нови условия за търговски, културен и друг обмен с гърците, който се запазва почти 500 години. Дори и през българското Възраждане гръцкият език играе особено важна роля.

В речниковия фонд на новогръцкия език битува внушителен брой славянска лексика. Въз основа на данни, представени от К. Иконому, само в гръцките диалекти в Епир могат да бъдат изброени 267 славянски заемки (Марку, 2018).

3.2. Пространствени отношения между България и Гърция

3.2.1. Елинската колонизация по българското черноморско крайбрежие. Егейска Македония и Беломорска Тракия

В стремежа към нови земи, където ще създадат и нови огнища, елините достигат до тракийските крайбрежия. Отначало спонтанно, след това организирано, селищата им постепенно се увеличават по тези места и

са всъщност част от източната гръцка колонизация. През VIII-VI в. пр.Хр. тя се нарича Велика и упражнява въздействие върху хода на историческия процес не само в крайморските области, но също така и във вътрешността на тракийските земи (Попов, 2009).

Както е известно, Македония е една от историко-географските области на Балканския полуостров. През отделните исторически етапи тя променя своя пространствен обхват и граници. В географско отношение днес областта е поделена на три съставни части: Пиринска Македония (в България), Егейска Македония (в Гърция) и Вардарска Македония, която приблизително съвпада с политическите граници на държавата Северна Македония. Основен урбанистичен център в разглежданата област е град Солун в Гърция.

Друга съставна историко-географската област на Балканите е Тракия. Етимологията на този топоним е тясно свързана с траките, един от най-ранните народи в Европа. Областта е поделена на две части: Западна (Беломорска) и Източна (Одринска) Тракия, които попадат в обхвата на три държави – България, Гърция и Турция. По-конкретно тя обхваща част от Южна България, Североизточна Гърция и европейската част от Турция с най-голям град Одрин. Фактът, че политическите граници на тези страни са прокарани през разглежданата област води до сериозни геополитически проблеми между тях.

В края на XIX в., с разпадането на Османската империя, Тракия се превръща в център на тежки спорове, решенията за които се търсят повече със силата на военния натиск, отколкото с дипломация. Активната намеса на Великите сили създава условия през следващите десетилетия тази плодородна област и нейното население да се превърне в заложник на политиката на балканските и европейски държави. (Узунова, 2011, *фиг. 10, 11*).

Фигури 10, 11. Историко-географските подобласти Егейска Македония и Беломорска Тракия – територия, граници и урбанистични центрове

Изготвено по: www.wikipedia.org

3.2.2. Дипломация и трансграничното сътрудничество

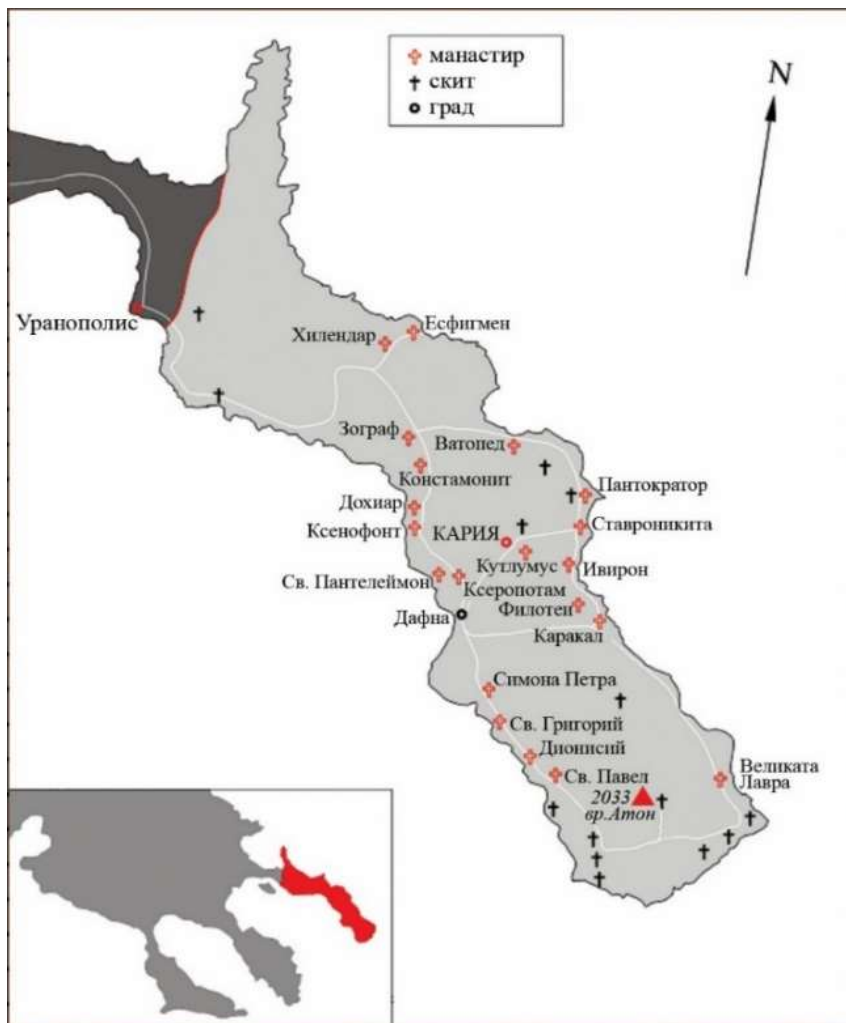
За Кацанис (2011) отношенията между българския и гръцкия народ представляват пространна тема, за която могат да бъдат изписани множество книги. Съществена част от тях са културните взаимодействия между българския и гръцкия народ в конкретна област.

Румпос (2008) смята, че е необходимо да се подчертае значимата историческа връзка между Гърция и България за отношението на Кипър към страната ни и обратно (особено след създаването на съвременната гръцка държава през 1830 г.).

До съвременната епоха с всичките трудности на историческата съдба на българския и гръцкия народ от 70-те години на ХХ в. нататък, България и Гърция поемат инициативата за осъществяването на невидано начинание. Страна членка на Варшавския договор и страна членка на НАТО се сближават помежду си много повече, отколкото би било логично да се допусне предвид отношенията между двата Пакта (Кацанис, 2011).

Важен момент в българо-гръцките взаимоотношения е и непреходната връзка между двете източноправославни църкви. Както е известно, в Света Гора (Атон) действа и българският манастир „Св. Георги Зографски“ (фиг. 12).

Фигура 12. Монашеската република Света гора (Атон)

Източник: <http://www.pravoslavieto.com/manastiri/aton/>

Основните междудържавни споразумения, които декларират добрите отношения, са подписани през последните 15 години. Те дават възможност за задълбочаващо се развитие в тази насока и днес.

Друг важен елемент, който засилва гръцко-българските контакти и взаимно проникване в областта на културата, са малкото останали т.нар. „стари гърци“ или хората с гръцки произход от черноморския регион и земите на някогашната Източна Румелия (Посолство на Гърция в България).

Гърция е една от държавите, в която има значителна българска общност (Институт за Балканистика, БАН).

Значим интерес, наред с отношенията между България и Гърция, имат и тези между България и Турция. Традиционният исторически анализ на българо-турските отношения е белязан от редица наслоили се идеологеми, основаващи се на задължителната вина при характеристиката на „образа на другия“ (Русев, 2002).

3.3. Интеграционни процеси между България и Кипър

В двустранните си отношения с Кипър, България се стреми да реализира следните приоритети: поддържане на активен политически диалог на най-високо и високо равнище, установяване на тясно сътрудничество между отрасловите министерства на двете страни и увеличаване на стокообмена и туристическия поток. Цели на дипломатическото сътрудничество са и интензивен културен и образователен обмен, задълбочаване на сътрудничеството с Кипър в европейските институции и осъвременяване на договорно-правната база в съответствие с европейските норми (Министерство на външните работи на България).

Интересът на българския печат и на българското обществено мнение, и то с добри чувства, се увеличава през националноосвободителната борба

на кипърците в средата на ХХ в., която завършва, както е известно, със създаването на Република Кипър на 16 август 1960 г. България установява дипломатически връзки с нея на 30 октомври същата година. Оттогава отношенията между двете държави са трайно близки и подкрепящи.

През 60-те години на миналия век в българските университети продължават обучението си първите кипърци, като следването на кипърци в България е във възходяща линия.

Теохаридис (2012) отбелязва, че отсъствието на кипърски университети допреди няколко години е и причината, поради която няма български студенти в Кипър (Теохаридис, 2012).

И това, което днес, две и половина хилядолетия по-късно, разбираме под етноси, всъщност са общности, които имат еднакво културно наследство, предавано от поколение на поколение, за да бъде използвано в настоящето, и чрез него, да бъде оценена и призната тяхната самоличност, било то с бомби и оръжия. Войната и мирът в голяма степен зависят от етническия въпрос (Кюизьоние, 1993).

Понятието „интеграция“ е процес, при който разнообразни елементи се комбинират в едно цяло, като запазват основната си идентичност.

Интеграционният процес се доказва в гръцкия език чрез етноса. Гръцкият език развива „другостта“ чрез призмата Изток-Запад/Север-Юг и установява етноса с неговите граници, т.е. географското пространство. Приоритет на гръцката култура и език е образованието. Важно влияние има християнската, по-конкретно православната, вяра: като си грък, българин, руснак, сърбин и т.н. значи си православен.

Ролята на образователната политика на ЕС, като инструмент на интеграция и процесите в нея, разкриват картината на света в нейната географска основа, с помощта на колективната памет.

Чрез географската интерпретация и разширяване на географския кръгозор на изследваната тема се извърши културно-философско разбиране

на езика и вярата, затова се проследи качеството на образованието на географската наука в България, Гърция и Кипър, като близки страни в културно-религиозен аспект. Така пролича степента на културно-интеграционната политика, провеждана от ЕС в нейни страни членки.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Гръцката и в частност кипърската културна идентичност впитат своят исторически ход с балканската и конкретно българската култура. Въпреки че балканските държави стават заложенници на определени интереси на отделни геополитически общности, в това число Гърция и Кипър, както правилно отбелязва и Дерменджиев (2008), тези държави продължават своето взаимодействие между си като интеграция на идеи и процеси, притежаваци устойчив характер. Това се потвърждава от непрестанния двустранен обмен на поддържане на добри дипломатически и междусъседски отношения. Доказателство за това са съхранението на дружества с културен характер и развитие на езика, вярата и образованието.

Връзката между философското наблюдение на обществото от Тойнби (2001) с емпиричното изследване на езика и идентичността на човека, приложено от Корнажева (2009), като баланс, който бихме искали да наблюдаваме реално, би се осъществил със запазване на езиковата основа на традиционния език на философията, изхождащ най-вече от гръцкия език и съвременния език на модернизма в лицето на технологията. Това изисква тази култура, произхождаща от древността, да бъде с еднаква степен на ангажираност със съвременната култура.

В гръцкото тълкуване езикът е позволил превръщането на битието в обективизируемо понятие. Понятие, което е могло да бъде използвано, анализирано, ситуирано от философската мисъл, както всяко друго понятие. Езикът предлага основната конфигурация на свойствата, които духът

разпознава у нещата. Това, което казваме, определя границите и организира това, което може да бъде мислено (Бенвенист, 1993).

Чрез развитието и облика на гръцкия свят, анализирахме философията на цивилизацията, като култура на света; фактологията на основната рамка на гръцката култура и влияние, „плодът“ на цивилизационното време на света в лицето на остров Кипър и общия резултат от конвергенцията на лингвистично ниво във взаимоотношенията между България, Гърция, Турция и Кипър.

В основата на дисертационния труд бе да се разкрие въздействието на езика и религията като инструменти на географското (пространственото) осмисляне на културата и цивилизацията.

В периода между XIX и началото на XXI в. категорични оценки за човека и човешкото общество дава именно лингвистиката – науката за езика.

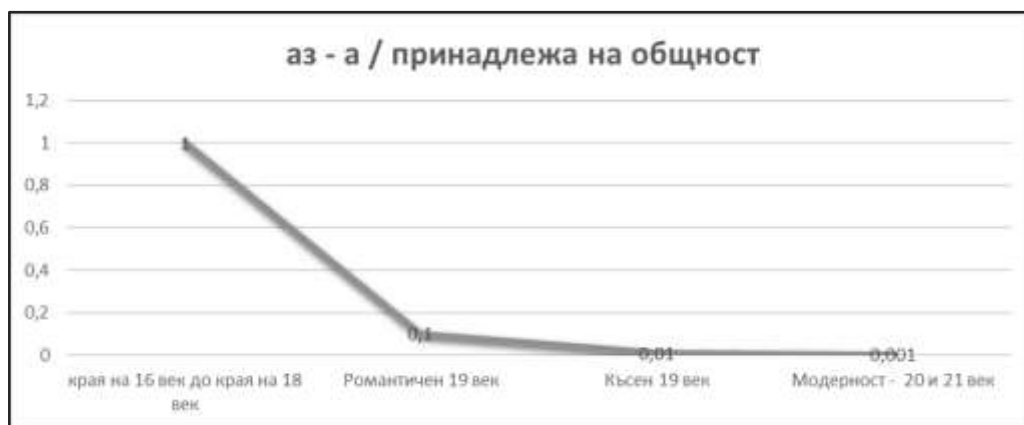
Анализът, свързан с развитието на езика, предложен от Корнажева (2009), разглеждащ съответните исторически етапи от XVI до началото на XXI в., говори за една низходящо стъпаловидна промяна, която неизбежно води до несигурност на индивида. Това е видно от *табл. 1* и *фиг. 13*, въз основа на диахронен анализ в европейски контекст на Корнажева (2009).

**Таблица 1. Индивидът и принадлежността му към обществото
(XVI – XXI в.)**

Период	XVI – XVIII в.	Началото на XIX в.	XIX в.	XX – началото на XXI в.
Как съществува индивидът?	Мисля	Чувствам	Принадлежа към общност	Принадлежа към социални мрежи
Индивид	1	1	1	1
Общност	1	10	100	1000
Индивидът принадлежи на общност	1	0,1	0,01	0,001

Изготвено по Корнажева, 2009

Фигура 14. Графично представяне на табл. 1

Изготвено по Корнажева, 2009

В хронологичен план съотношението на „Аза-а“ (индивида) и принадлежността му към обществото/общността не е константна величина и нейното изменение може да се проследи графично, като числено представяне на разглежданите понятия. „Аз-ът“ реализира себе си с помощта на език и религия (вяра), за да се осмисли и ориентира в конкретно географско пространство. С помощта на лингвистичния модел, изготвен по Корнажева (2009), виждаме историческия и пространствен ход на „Аз-а“ от XVI в. до днес.

Гръцкият език успява до края на XVI в. да помогне на човека да мисли. До края на XX и началото на XXI в. човекът претърпява последващи промени. Тези промени биха били застрашаващи за него, ако не е част от дадена общност. Кипър, като част от гръцкото културно пространство, чрез гръцкия език и православието, стои в тази определена общност. Така гръцката културна идентичност, нейното интегриране и взаимодействие с Балканите и Източното Средиземноморие (по-специално остров Кипър), се разкрива в разбирането на „Аз-а“, чийто носител е личността на човека.

Научни приноси

1. Осъществен е интердисциплинарен синтез между географията и философията в полето на културната география.
2. Открито е значението на езика като основен културен елемент и е разкрита връзката между културната география и лингвистиката.
3. Предложен е модел за разрешаване на кипърския национален въпрос чрез методите и подходите на културната география.

Благодарности

Бих искала да изкажа своите специални благодарности на преподавателите от катедра Регионална и политическа география на ГГФ на СУ „Св. Кл. Охридски“ за ценните мнения, съвети, препоръки и конструктивни критики при изготвянето на дисертационния труд.

Публикации по темата

Изнесени доклади

1. Донкова, М. „Сравнителен преглед на съвременното географско образование в системата на висшето образование на България, Гърция и Кипър“ – Научна конференция „География и регионално развитие“, Созопол, 2018.
2. Донкова, М. Ролята на България, Гърция и Турция за решаването на кипърския въпрос днес“ – Научна конференция по повод 60-годишнината на проф. Ат. Дерменджиев, В. Търново, 2020.

Публикувани статии

1. Донкова, М. Проучване на изследванията по културна география в България – Год. на СУ, кн. 2 География, том 112, 2021.